

РЕЗЮМЕ

М. В. Сиренко. Взаимодействие общеобразовательного учебного заведения и общественных организаций относительно формирования культуры материнства у старшеклассниц: попытка системно-организационного подхода.

В статье анализируется состояние проблемы взаимодействия общеобразовательного учебного заведения и общественных организаций по проблеме формирования культуры материнства: отображены и охарактеризованы компоненты взаимодействия общеобразовательного учебного заведения и общественных организаций, высветлены уровни его эффективности.

Ключевые слова: культура материнства, формирование культуры материнства, общественные организации, общеобразовательное учебное заведение, взаимодействие общественных организаций и общеобразовательных учебных заведений, старшеклассницы, системно-организационный подход.

SUMMARY

M. Sirenko. The interaction of the secondary educational establishment and the civil organizations for the formation of the senior pupil's motherhood: the attempt of the systematically-organized approach.

The article is devoted to the analysis of the problem of the cooperation of the secondary educational establishment with the public organizations of the formation of the senior pupil's motherhood: defined and characterized the components of the interaction of the secondary educational establishments and the civil organizations, defined the level of its efficiency.

Key words: culture of the motherhood, the formation of the motherhood, civil organizations, the secondary educational establishment, the interaction of the secondary educational establishment and the civil organizations, senior pupils, the systematically-organized approach.

УДК 371.3:159.942

Ю. Б. Ступаченко

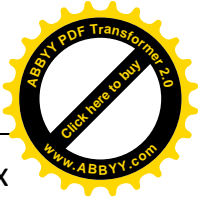
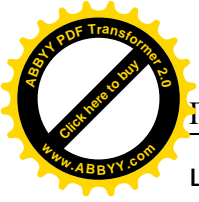
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається емоційна культура як складова моральної культури особистості. Актуалізується питання пошуку новітніх технологій її розвитку. Театральне мистецтво визначається як ефективний засіб емоційного впливу на людину. Аналізується досвід використання методів, прийомів та форм драматизації для розвитку емоційної культури особистості.

Ключові слова: емоційна культура, театральне мистецтво, особистість, засоби драматизації, моральна культура, емоційний вплив.

Постановка проблеми. Процеси гуманізації та демократизації сучасної національної школи мають за мету виховання високоморального громадянина української держави. Важливе місце серед складових моральної культури особистості посідає емоційна культура, що визначає рівень передачі індивіду морального досвіду суспільства, ступінь



цілеспрямованості та послідовності у дотриманні ним моральних цінностей, норм, принципів та готовність до постійного самовдосконалення. Вказуючи на важливість емоційної сфери у вихованні моральних якостей особистості, К. Абульханова-Славська стверджує, що «виховувати духовність і моральність людини через її свідомість майже неможливо, якщо ця свідомість не має «резонатора» у сфері почуттів» [1, 69]. З огляду на зазначене постає необхідність пошуку нових освітніх підходів, засобів виховання емоційної культури в молодого покоління.

На наш погляд, особливої уваги в аспекті формування емоційної культури в підростаючої особистості потребує театральне мистецтво, процес взаємодії якого з індивідом базується на глибокій емоційній основі.

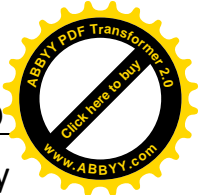
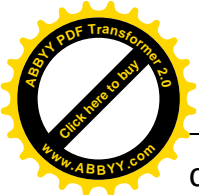
Аналіз актуальних досліджень. Питання виховання емоційної сфери підростаючого покоління знайшло своє теоретичне обґрунтування в працях філософів – Аристотеля, І. Канта, Платона, Б. Спінози, Л. Фейєрбаха. У педагогічній площині культура почуттів цікавила педагогів-класиків І. Гербарта, О. Духновича, Я. Козельського, Я. Коменського, Д. Локка, С. Русову, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороду, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших.

Сучасні дослідження вирішують питання формування емоційної культури студентів педагогічних ВНЗ у процесі вивчення педагогічних дисциплін (І. Анненкова, Я. Ахмедової); вивчають проблему виховання емоційної культури у підлітків засобами вокально-хорової музики (Л. Сбітнева); старшокласників обґрунтовують педагогічні умови розвинення емоційної культури неповнолітніх засобами навчально-виховного процесу (Л. Кондрашова, Л. Соколова); засобами дисциплін мовно-літературного циклу О. Турська).

Огляд наукових досліджень підтверджує актуальність пошуку та обґрунтування нових концептуальних підходів до формування емоційної культури особистості а також свідчить, що досвід формування емоційної культури засобами театального мистецтва не став об'єктом наукового вивчення.

Мета статті – вивчення науково-практичних доробків у плані використання театального мистецтва як ефективного чинника розвитку емоційної культури особистості.

Виклад основного матеріалу. Аналіз концептуальних підходів, висвітлених у науковій літературі, дозволяє трактувати емоційну культуру як

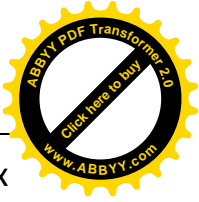
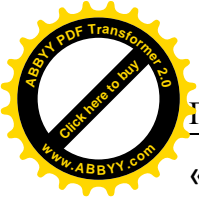


системоутворюючий компонент загального культурного розвитку особистості, з одного боку, та інтегративну особистісну якість неповнолітнього, з іншого, основними ознаками якої є: виражена спроможність до розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, адекватне їх виявлення та реагування на зовнішні й внутрішні подразники, здатність до саморегуляції емоційних станів, що сприяє оптимізації міжособистісної взаємодії на гуманістичних засадах. Структурними компонентами емоційної культури особистості є: мотиваційний, когнітивний, емоційно-почуттєвий, ціннісно-орієнтаційний, саморегулюючий.

Незважаючи на відносно недавнє застосування терміну «емоційна культура» в науковому вжитку, практичні спроби виховання емоцій і почуттів у молодій генерації засобами театрального мистецтва були притаманні людському суспільству ще за часів античності. Так, вільні еліни свідчили: «Хочеш відродити націю – почни з театру!» Стародавні греки ефективно використовували потужний емоційно-почуттєвий вплив драматичного дійства на глядача з метою виховання необхідних ідеалів громадянської звитяги, ствердження певних моральних чеснот, засудження негативних моделей поведінки, з одного боку, та підкріплення бажаних з іншого.

В аспекті розгляду питання драматичного впливу на формування емоційної культури особистості для нас певний інтерес мають міркування мислителів античності Платона та Аристотеля. Вони надавали важливого значення морально-практичному аспекту перевтілення. Зокрема, Платон зазначав на глибокому емоційному впливі ролі на актора, який її наслідує: непомітно для себе удавальник «засвоює риси ролі» і в нього змінюється і зовнішній вигляд, і голос, і «духовний склад». Отже, на думку філософа, в позитивних ролях міститься потужний виховний потенціал. Тому, за Платоном, наслідування героїчних характерів допомагає людині бути кращою. І навпаки, серйозне наслідування «дурних людей», аморальних, «розгнуданих» характерів може призвести до деградації особистості [5, 178].

Аристотель визначив драматичну дію як «...відтворення прикрашеною мовою (причому кожна частина має саме їй притаманні прикраси) важливої і закінченої дії, що має певний обсяг; відтворення не розповіддю, а дією, яка через співчуття і страх сприяє очищенню подібних відчуттів» [10, 51]. Такий погляд філософа на сутність драматичного дійства в подальшому знайшов своє втілення у класі театру «почуття-думка». Основними особливостями зазначеного класу театру є істинність



«пристрастей», правдивість відчуттів у запропонованих обставинах (О. Пушкін). Яскрава та емоційно захоплююча гра актора знаходить відгук у серці глядача та викликає «тотожні афекти». У глядача виникає ряд почуттів, схожий на склад почуттів актора (емпатія). Виклик певних емоцій глядача сприяє формуванню у нього відповідних думок.

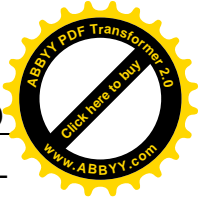
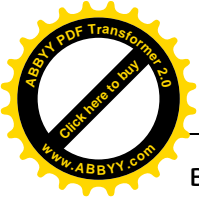
Широке застосування засобів театралізації було притаманне давньогрецькій (III ст. до н.е.) та римській (I ст. до н.е.) системам освіти. Воно отримало своє розповсюдження в навчальних курсах вищих риторських шкіл. Так, Марк Фабій Квінтіліан – давньоримський оратор, теоретик ораторського мистецтва, педагог – заснував власну риторську школу, яка стала першою державною школою Римської імперії. Відомо, що у риторській школі використовувалась така форма виховання учнів, як театралізація. Голова риторської школи в Римі Марк Фабій Квінтіліан у своєму педагогічному трактаті «Про підготовку оратора» писав про необхідність риторів володіти численними «суто акторськими прийомами». Зазначене вміння, на його думку, здатне викликати у слухачів необхідний стан душі як важливої умови ефективного засвоєння поданої ритором інформації.

Драматичне мистецтво в школах Середньовічної Європи використовувалось, насамперед, як дидактичний засіб з метою оволодіння учнями латинською мовою, поетикою класичної драматургії, ораторським мистецтвом та біблійними сюжетами.

Епоха Відродження ознаменувала собою появу нового театального жанру – шкільного театру (XV ст.), що було викликано обґрунтуванням принципу синтезу науки і мистецтва в освіті, з одного боку, та продуктивністю використання драматичного засобу в навчальних цілях, з іншого.

Метою інсценізації історичних, міфологічних, біблійних сюжетів у шкільному театрі було формування як у глядача, так і у актора відповідного ціннісного ставлення до певних форм людської поведінки, явищ суспільного життя шляхом надання емоційної оцінки подіям, героям, їх вчинкам, емоційного схвалення чеснот або засудження вад. Змістовна частина дії підкріплювалась дидактичним зверненням самих персонажів до глядача, в яких вони здійснювали аналіз власних вчинків, почуттів, проголошували зі сцени сентенції: про щастя та горе, про підступне та піднесене, про вічне й прийдешнє.

Ідея використання елементів театального мистецтва у педагогічній діяльності привернула увагу педагога-класика Я. Коменського. Науковець



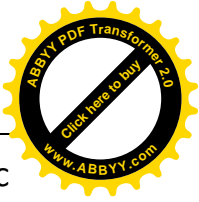
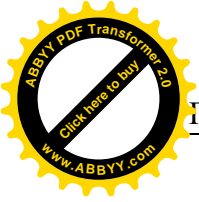
визнавав театральне мистецтво важливим компонентом навчально-виховного процесу «добре організованої школи». Він вбачав призначення шкільного театру в реалізації етичної, освітньої та загальнорозвиваючої функцій. Так, серед основних законів ефективно організації шкільного життя, викладених педагогом, є «Закони про театральні вистави» [5, 133–163].

У театрі педагог вбачав дієвий засіб керування молоддю, формування в неї саморегульованої поведінки шляхом адекватного емоційного реагування на певні життєві обставини, розвитку соціальної компетентності. Участь у театралізованих дійствах, за переконанням Я. Коменського, сприяє формуванню в учнів ряду вмінь: «спостережливості різноманіття в речах, швидкого реагування на зміни, робити пристойні рухи, тримати обличчя, руки та все тіло відповідно до обставин, змінювати та узгоджувати голос, словом, виконувати будь-яку роль належним чином і в усіх випадках триматись благопристойно, будучи далеким від усілякої дерев'яної сором'язливості» [5, 140].

Важливого значення театральному мистецтву як засобу виховання вільної, творчої людини, яка живе власним розумом, почуттями та волею надавали письменники, поети, драматурги філософи епохи Просвітництва (Ф. Ланг, М. Л. Себастьян, Й. Ф. Шіллер та інші).

Так, відомий німецький поет, драматург Й. Шіллер визнавав театр моральним закладом, що спроможний здійснювати формуючий вплив на особистість: «...сильніше, ніж мораль і закони». Зазначену думку він аргументував такими властивостями театралізації, як образність та відверта емоційність, які здатні наповнити душу глядача «дивовижними враженнями, вирішеннями, пристрастями», актуальними ідеалами для наслідування [10, 130–131].

Вагомою у плані розгляду театру як ефективного засобу розвитку емоційної культури особистості є така думка драматурга: «...поле впливу сцени поширюється ще далі. І там, де релігія й закони вважають нижчим за свою гідність супроводити людські почуття, вона продовжує справу нашого виховання...» [10, 131]. Майстер продовжує: «... Театр – єднаний канал, яким від мислячої, кращої частини народу струмує світло істини і м'яким промінням поширюється по всій державі. Вірніші поняття, вищі правила поведінки, чистіші почуття розпливаються звідси всіма жилами народу; розсіюється туман варварства, похмурої забобонності, ніч поступається звитязному світлу» [10, 133].



Й. Шіллер надавав театру ролі мудрого, суворого і водночас милостивого ментора, зазначаючи на його здатності викривати людські вади у досить емоційно ошадливій формі та стимулювати її до самовдосконалення: «Лише театру дано висміювати наші слабкості, адже він щадить наші почуття й не прагне дізнатися, хто ж цей винний дурень. Не червоніючи, дивимося ми, як спала з нас у дзеркалі театру маска і нишком дякуємо за поблажливий урок [10, 132].

Значущими для нас також є роздуми французького письменника Месьє Луї Себастьяна. Просвітник трактував драматичне мистецтво як «...мистецтво, що найбільше з усіх впливає на нашу чутливість, збуджує всю цю безліч здібностей, які ми дістали від природи, відкриває скарби людського серця, живить його жалість, його співчуття, навчає нас бути шляхетними та добродішними, адже чесноті навчають, і навіть з певним зусиллям» [10, 130–134]. Окреслена думка для нас має певну значущість з огляду на те, що літератор зазначає на свідомому вихованні емоційно-почуттєвої сфери індивіда, з посиланням на театр як найбільш дієвий засіб.

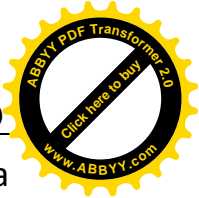
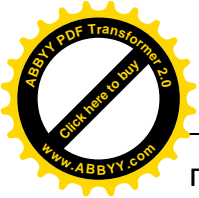
Також визначними для нашого дослідження є погляди шкільного драматурга єзуїта Франціска Ланга (XVI – XVII ст.) щодо особливостей сценічної гри, її природи, принципів шкільного театру єзуїтських колегій. Драматург визначав сценічну гру як адекватний до кожного конкретного випадку рух тіла та голосу, метою якого є активізація у глядача «того чи іншого афекту», розвиток певних «душевних рухів». Він зазначав, що здатність актора демонструвати багатогранну палітру емоцій та почуттів є необхідною умовою відображення потрібного настрою у глядачів: «адже запалити іншого може лише той, хто не є холодним у глибині власної душі» [6, 5].

Зазначене дозволяє розглядати переживання як один з найважливіших механізмів шкільного театру Ф. Ланга: не лише як засіб досягнення творчого замислу драматичного дійства, але і як його результат.

Основними принципами декламації для учнівської молоді Ф. Ланг проголошував такі:

- принцип відповідності сенсу слів певним почуттям, емоціям («душевним рухам»);
- принцип узгодженості жестів з певним афективним станом;
- принцип відповідності міміки певним афективним станам [6].

Дотримання вихованцями основних правил декламації щодо міміки,



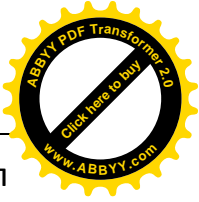
пластики, декламації, викладених Ф. Лангом, сприяло: засвоєнню та демонстрації широкого спектру видів емоційної поведінки вихованцями навчальних закладів Західної Європи; розвитку емоційної чутливості до власного внутрішнього стану та оточуючих, більшій узгодженості їх поведінки з емотивним станом як на сцені, так і в суспільному житті.

Видатний німецький письменник-просвітник Лессінг Готгольд Ефраїм (1729–1781 рр.) цінність театру вбачав у наступному: «У театрі ми маємо дізнатись не про те, що зробила та чи інша людина, але що зробить кожна людина з певним характером за певних даних умов» [7, 180]. Отже, автор, наголошуючи на існуванні закономірності в триаді «характер-умови-поведінка», головне завдання театру вбачав у виявленні та демонстрації широкого спектру узагальнених моделей поведінки людей, неодмінними складовими яких є емоційна поведінка. Театр, у такий спосіб, дає можливість пізнати багатогранність людських характерів, їх внутрішній світ, соціальні почуття.

Становлення шкільного театру в Україні було обумовлене нагальною потребою формування свідомих громадян, ствердження національних цінностей, традицій на фоні асиміляторської політики щодо українців Речі Посполитої. У православних школах шкільна драма використовувалась як потужний профілактичний засіб спольщення та окатоличення, мала за мету формування емоційного неприйняття українцями театральних вистав єзуїтів та єзуїтської пропаганди.

Осередками освіти в Україні в період Нового Часу були братські школи, духовні семінарії, Острозька та Києво-Могилянська академії. Зазначені навчальні заклади, крім загальноосвітніх, релігійних, політичних функцій, опікувались підготовкою майбутніх вчителів, які в подальшому навчали в містах і селах України та поза її межами.

Теоретики східнослов'янського шкільного театру закликали до природності сценічної гри та декламації, які будувались на відповідності культури мовлення, міміки та жестів змальованому настрою героїв твору. Зокрема, демонстрація емоції гніву потребувала «глас острый, жестокий, часто усекаемый» (тобто уривчастий голос); сум супроводжувався плачевним, повільним та послабленим голосом; емоція страху вимагала тихої вимови слів на низьких тонах та уривчастого промовляння (наче запинаючись); веселий настрій передбачав приємну, веселу, помірно голосну, іноді з викрикуваннями, мову [3, 32–33].



Рухи акторів мали бути побудовані у відповідності до правил «вишуканої гри і не повинні бути засновані лише на вимогах грубої природи» [3, 32].

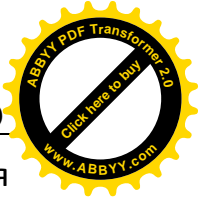
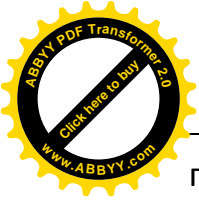
Серед головних цілей, що передбачались організацією театралізованої діяльності у навчальних закладах Нового часу, були педагогічні та морально-релігійні. Так, зміст театралізованих вистав мав повчальний характер із засудженням людських гріхів, антигромадських вчинків, возвеличенням суспільних чеснот, що в цілому відповідає жанру мораліте.

Особливого значення театру надавала імператриця Катерина II, яка вбачала в ньому дієвий засіб виховання «нової породи людей, вільних від жорстоких звичаїв суспільства» [2, 27]. Драматичній діяльності навчали представників обох статей. У переписці з Вольтером імператриця розкриває мету, задля реалізації якої театральне мистецтво впроваджувалось у процес освіти шляхетних дів: «Ми виховуємо їх так, щоб вони могли принести радість тій сім'ї, до якої вони потраплять; ми не бажаємо робити з них ані скромниць, ані кокеток, але бажаємо, щоб вони були пристойно виховані, здатні виховати своїх дітей і вести власне господарство» [4, 178–179].

Отже, театралізована діяльність на території Росії активно впроваджувалась у процес навчання та виховання підростаючого покоління з огляду на її потужний емоційний вплив у плані формування високоморальної, ідейної особистості. На жаль, з аналогічних міркувань шкільний театр та вживання української мови в навчальних закладах України в період правління Катерини II були заборонені. Таким чином, драматична дія на кінець XIX ст. була витіснена з навчальних закладів України як дидактичний метод. Драматичні дійства ставились просто неба на ярмарках, у панських оселях, козацьких хуторах.

Знову питання використання театралізації як дидактичного та виховного методу постало в педагогіці на початку XX ст. Дослідники того часу (Митрусь (Д. Соловей), М. Невада) визнавали досить низький виховний потенціал тогочасних шкіл, в яких «більше вчать, ніж виховують».

На особливу увагу в даний період заслуговує новаторський підхід використання театральної педагогіки в процесі виховання педагогічно занедбаних дітей педагогом С. Шацьким. Перше спілкування дітей з мистецтвом позитивно вплинуло на якісний бік життя в колонії, емоційний підйом, який отримували діти, в процесі драматичної діяльності,



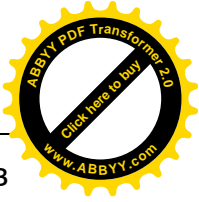
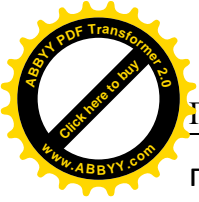
поширювався на інші сфери життєдіяльності вихованців: «...колонія заспівала, затанцювала, заграла... Це дуже сприяло розумінню радості в праці: з цього боку праця є більш зрозумілою дітям...» [11, 109].

Залучення неповнолітніх до театралізованої діяльності змінювало їхнє світосприйняття з апатичного, песимістичного до оптимістичного, радісно піднесеного: «Деякі діти, з якими взагалі було дуже багато клопоту через складнощі їхнього характеру, знайшли для себе у виставах найбільш слушну для себе справу, витягнулись та відчули себе чудово. Один досить важкий хлопчик, який раніше твердо вважав, що «все погано, відзвичаїтись від поганого не можна, нічого не вийде», до вистави рідко відвідував групу, і завжди приходив як сторонній. Вистава захопила його. І на питання співробітниці: «Як тобі тепер? Подобається в групі?» – відповів – «Ще й як!» І це «ще й як» пролунало від усієї душі» [11, 111].

Широкого розповсюдження набув засіб театралізації й у справі перевиховання неповнолітніх правопорушників педагогом А. Макаренком. Так, досвід, отриманий вихованцями під час безпосередньої участі у сценічній діяльності, озброював вихованців стриманістю, витримкою, здатністю керувати власними почуттями та поважати почуття інших людей.

Значний інтерес для нас становить досвід використання драматичного мистецтва в педагогічній діяльності педагога-новатора В. Сухомлинського. Визнаючи людину складним невичерпним цілим, в якому поєднано моральне, інтелектуальне, емоційне, естетичне та творче, педагог-гуманіст ставив перед собою завдання пошуку можливих форм розкриття, вираження, розвитку цієї цілісності. Ефективному розв'язанню такого завдання сприяло створення в Павлівській школі таких видів і форм театралізованої діяльності: драматичного гуртка, художнього читання, художньої культури, музичного гуртка, театру казки, дитячого лялькового театру. Педагог стверджував, що залучення колективу учнів та колективу вихователів до театралізованої активності сприяло виявленню та розвитку інтересі: «... які збагачують духовне життя особистості не лише в естетичному, але й у моральному, емоційному, інтелектуальному відношеннях. Тут відбувається – наш педагогічний колектив у цьому твердо переконаний – одне з чутливих, ніжних доторкань до серця й розуму вихованців, без якого неможливе життя первинного колективу як духовної єдності» [9, 192].

Видатний педагог Ш. Амонашвілі з перших днів перебування дітей у школі занурював їх у театралізовані дійства. Враховуючи природне



прагнення дитини до перевтілення, майстер педагогічної справи надавав можливість учням бути в ролі Тома Сойера, Пепі, Маленького Принца. Збагачуючи у такий спосіб свій власний внутрішній світ, урізноманітнюючи власний репертуар емоційно-прийнятної поведінки, у дітей народжувалась здатність до співпереживання, взаєморозуміння, співучасті та розкривались багатогранні здібності.

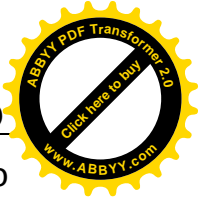
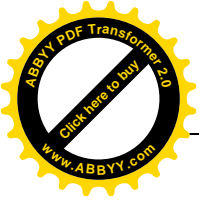
У цілому, 60-ті–70-ті роки ХХ ст. у вітчизняній педагогічній науці характеризувалися зменшенням активності теоретичного та практичного пошуку застосування засобів театральної педагогіки як ефективної педагогічної технології в процесі виховання підростаючого покоління. Відповідно, кількість дитячих драмгуртків у навчальних закладах суттєво зменшилася, дитяча театралізована діяльність перебазувалась до Палаців піонерів, дитячих студій тощо. Безпосередня участь дітей у театралізованому дійстві була замінена масовими походами їх до театру (культпоходи), чим суттєво гальмувався формуючий вплив театального мистецтва на розвиток підростаючої особистості.

Водночас закордонний досвід педагогічної діяльності ХХ ст. містить активне використання театральної педагогіки в загальноосвітньому процесі, зокрема у Франції, Німеччині, Великобританії, Канаді, в країнах Америки. Висока результативність використання засобів театралізації у процесі формування всебічно розвиненої особистості у школах зарубіжжя обумовила появу Міжнародної всесвітньої асоціації «Drama in education» (навчальна драма). Учасниками цієї організації розробляються принципи, методика широкого впровадження сценічного мистецтва в загальноосвітніх закладах.

Російський досвід зламу ХХ – ХХІ ст. щодо впровадження театального мистецтва як виховного та дидактичного засобу представлено в науково-практичних пошуках К. Арбузової, О. Бганко, В. Букатова, О. Єршової, О. Кашиної, О. Крамаренко, О. Курбатової, Т. Лясковської, Т. Полякової, А. Руденко, Д. Стрелкова, А. Шмидко.

На сучасному етапі вітчизняною педагогікою досвід використання театального мистецтва розробляється за такими напрямками:

- оптимізація навчально-виховної діяльності зі школярами (О. Губа, Л. Зімакова, Л. Зязюн, М. Татаренко, В. Шахрай);
- вдосконалення процесу професійної підготовки педагогічних кадрів (М. Барахтян, Л. Дубина, І. Зайцева, М. Левченко, Ю. Львова, С. Мельничук, Г. Переухненко, М. Поташник, С. Швидка).

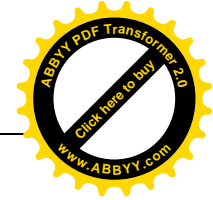
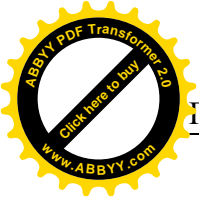


Висновки. Отже, аналіз досвіду використання театрального мистецтва в процесі розвитку емоційної культури особистості дозволяє сформулювати такі висновки:

- театральне мистецтво пройшло тривалий шлях від упровадження народних ігор, видовищ як масового розважально-рекреативного заходу до цілеспрямованого впровадження його в навчально-виховний процес в якості науково-обґрунтованої педагогічної технології;
- театральне мистецтво, як потужний засіб емоційного впливу на природу людини, в своєму арсеналі володіє ефективними методами, прийомами, формами, що сприяють творчому самовираженню особистості дитини, її самопізнанню, саморозкриттю, адекватному прояву емоційної поведінки, формуванню суспільно-значущого мотиву поведінки, культури вираження емоцій, почуттів, соціальної компетентності; формуванню моральних критеріїв явищ оточуючої дійсності, людських взаємин, власних думок, почуттів, вчинків; виступає потужним профілактичним засобом девіантної поведінки;
- подальшого вивчення та розробки потребує педагогічна модель використання театрального мистецтва в процесі формування емоційної культури сучасного підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. Личность в процессе деятельности и общения / К. А. Абульханова-Славская // Психология личности : хрестоматия [в 2-х т.]. / Ред.-сост. Д. Л. Райгородский. — Самара : Издательский Дом «Бахрах», 1999. — Т. 1. — С. 301–330.
2. Всеволодсий-Гернгросс В. Н. История русского театра / В. Н. Всеволодсий-Гернгросс. — Л.–М. : Искусство, 1997. — 484 с.
3. Всеволодский-Гернгросс В. Н. История театрального образования в России / В. Н. Всеволодский-Гернгросс. — СПб. : Дирекция императорских театров, 1913. — 453 с.
4. Записки императрицы Екатерины Второй / ред. Н. К. Лесина. — М. : Орбита, 1989. — 749 с.
5. Коменский Я. А. Избранные сочинения : [в 2-х т.] Т. 2. / Ян Амос Коменский. — М. : Педагогика, 1982. — С. 140. — (Педагогическая библиотека).
6. Ланг Ф. Рассуждения о сценической игре / Франциск Ланг. — М. : Просвещение, 1954. — 280 с.
7. Лессинг Г. Э. Избранные произведения / Готгольд Эфраим Лессинг. — М. : Худож. лит., 1953. — С. 180.
8. Платон. Собр. соч. : [в 3 т.] / Платон. — М. : Мысль, 1971. — Т. 3. — Ч. 1 : Государство. — 1971. — 610 с.
9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів / Василь Олександрович Сухомлинський. — К. : Рад. шк., 1988. — 304 с. — (навчальне видання).
10. Хрестоматія з теорії драми / упоряд. П. П. Нестеровський. — К. : «Мистецтво», 1978. — 183 с.
11. Шацький С. Т. Педагогіка / Станіслав Теофілович Шацький. — М. : Просвещение, 1964. — С. 111.



РЕЗЮМЕ

Ю. Б. Ступаченко. Опыт использования средств театрального искусства для развития эмоциональной культуры личности.

В статье рассматривается эмоциональная культура как составляющая моральной культуры личности. Актуализируется вопрос поиска технологий её развития. Театральное искусство определяется как эффективное средство эмоционального влияния на человека. Анализируется опыт использования методов, приемов и форм драматизации для развития эмоциональной культуры личности.

Ключевые слова: эмоциональная культура, театральное искусство, личность, средства драматизации, моральная культура, эмоциональное влияние.

SUMMARY

U. Stupachenko. An experience of the using of the theater art for the persons emotional culture development.

An emotional culture as a component of the personality's moral culture is shown in the article. The searching of the technologies of its development is actualized there. The theater art defines as an effective mean of an emotional influence on the personality. An experience of the using of the methods, forms of the theater art for the development of an emotional culture is analyzed in the research.

Key words: emotional culture, theater art, personality, the means of the dramatization, moral culture, emotional influence.

УДК 371.315.6

Л. В. Тихенко

Сумський обласний центр позашкільної освіти
та роботи з талановитою молоддю

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ, ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ТА МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкрито важливість досягнень сучасної психолого-педагогічної науки та педагогічної практики; доведено доцільність оптимізації всіх напрямів навчально-виховної, організаційної та методичної роботи, а також інтеграції компетентнісного та загальнокультурологічного підходів, що сприяють підвищенню ефективності діяльності позашкільного освітньо-виховного простору.

Ключові слова: оптимізація, інтеграція, навчально-виховна, організаційна та методична робота, компетентнісний та загальнокультурологічний підходи

Постановка проблеми. Політичні, соціальні та економічні перетворення в Україні зумовлюють важливість більш ефективної організації позашкільного освітньо-виховного простору. Життя вимагає розглядати цей процес не лише в контексті гуманізації освіти, виховання творчої особистості, її соціалізації, а й перегляду теоретико-методологічних основ позашкільної освіти, розроблення й практичного впровадження новітніх освітньо-розвивальних і виховних технологій.

Державну політику щодо функціонування та розвитку позашкільної